

ЗАТВЕРДЖЕНО

наказом Міністерства культури
України

від 24.04.2019 № 352

**ТИПОВА ОСВІТНЯ ПРОГРАМА ЕЛЕМЕНТАРНОГО ПІДРІВНЯ
ПОЧАТКОВОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ З МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА,
ІНСТРУМЕНТАЛЬНІ КЛАСИ (ФОРТЕПІАНО, СКРИПКА,
ВІОЛОНЧЕЛЬ, АРФА, ФЛЕЙТА, КЛАРНЕТ, САКСОФОН, КСИЛОФОН,
ТРУБА, БАНДУРА, ЦИМБАЛИ, ГІТАРА, ДОМРА, БАЯН, АКОРДЕОН,
ЕЛЕКТРОННІ КЛАВІШНІ, (СИНТЕЗАТОР), ЕЛЕКТРОГІТАРА,
БАС-ГІТАРА, УДАРНІ, БАРАБАНИ, ІНШІ)**

I. Загальні положення

Типова освітня програма елементарного підрівня початкової мистецької освіти з музичного мистецтва, інструментальні класи (фортепіано, скрипка, віолончель, арфа, флейта, кларнет, саксофон, ксилофон, труба, бандура, цимбали, гітара, домбра, баян, акордеон, електронні клавішні (синтезатор), електрогітара, бас-гітара, ударні, барабани, інші) (далі – типова освітня програма) розроблена для елементарного підрівня початкової музичної освіти, основною метою здобуття якої є введення учнів у світ мистецтва, виявлення та розвиток їх музичних здібностей і талантів, у тому числі, з раннього віку, формування компетентностей (знань, умінь, навичок, розуміння, ставлення), необхідних для творчої самореалізації та можливого вибору професії у сфері музичного мистецтва.

Типова освітня програма – це основний документ мистецької школи, який визначає загальний нормативний зміст та основні засади й підходи до організації навчання на елементарному підрівні початкової музичної освіти. Програма визначає мету навчання, перелік освітніх компонентів (навчальних дисциплін та контрольних заходів), їх логічну послідовність та обсяг, що забезпечує набуття учнями обов'язкових результатів навчання.

Опанування програми дає можливість застосовувати набуті в процесі навчання компетентності в своєму повсякденному житті, а також, продовжити здобуття початкової мистецької освіти на базовому (середньому) підрівні початкової мистецької освіти загально-мистецького або початкового професійного спрямування.

Типова освітня програма розроблена на виконання статті 21 Закону України «Про освіту», статті 16 Закону України «Про позашкільну освіту», Концепції сучасної мистецької школи, затвердженої наказом Міністерства культури України від 20.12.2017 №1433 та наказу від 16.07.2018 №633 «Про затвердження методичних рекомендацій з розроблення освітніх програм мистецьких шкіл» для забезпечення освітнього процесу мистецьких шкіл.

Типова освітня програма може бути використана іншими закладами освіти або суб'єктами освітньої діяльності, які мають на меті надання учням початкової мистецької освіти для досягнення ними визначених цією програмою нормативних результатів навчання.

Нормативний обсяг навчального навантаження на одного/одну учня/ученицю, як загальний, так і за освітніми компонентами, є мінімально необхідним для набуття компетентостей початкової музичної освіти елементарного підрівня і не може бути скорочений або зменшений, окрім таких випадків:

зарахування на навчання за типовою освітньою програмою учня/учениці старшого/-ої від 6 (7) років (перший клас початкової загальноосвітньої школи), коли його/її початкові здібності, продемонстровані на вступному прослуховуванні, дозволяють опанувати зміст освітньої програми в швидшому темпі (навчання за скороченою програмою – скорочення року (років) опанування освітньої програми елементарного підрівня). У такому разі частина передбачених стандартною освітньою програмою годин з вивільненого року навчання може бути спрямована на ліквідування «розриву» в знаннях учня/учениці з учнями його/її віку, які опановують стандартну освітню програму, зокрема, з навчальної дисципліни «Музична грамота та практичне музикування» (з урахуванням психофізичної готовності учня/учениці до опанування програми в інтенсивному режимі);

зарахування на навчання за типовою освітньою програмою учня/учениці з числа дорослих, коли його/її початкові здібності, продемонстровані на вступному прослуховуванні дозволяють опанувати зміст освітньої програми в швидшому темпі.

Рішення про скорочення нормативного строку здобуття початкової мистецької освіти та обсягу опанування освітньої програми на початковому етапі приймається узгоджено викладачем з фаху, батьками, іншими законними представниками учня/учениці (для учнів шкільного віку) або з самим/самою учнем/ученицею (для дорослих) та педагогічною радою мистецької школи. Скорочення строку опанування освітньої програми та зменшення обсягу годин на вивчення окремих дисциплін для учнів, які потребують звичайного темпу навчання, не допускається.

Мистецька школа в межах своєї автономії здійснює освітній процес за власною освітньою програмою, розробленою з урахуванням або без урахування цієї типової освітньої програми. Власні освітні програми, розроблені мистецькими школами на основі цієї типової освітньої програми, повинні містити передбачені нею нормативний зміст (освітні компоненти), обсяг компетентності та результати навчання.

Власні освітні програми, розроблені мистецькими школами на основі (з урахуванням) типової освітньої програми з інструментальних класів можуть відрізнятися від неї послідовністю викладення навчального матеріалу, обсягом його вивчення в бік збільшення, наявністю додаткових компонентів змісту або використанням оригінальних форм, методів і засобів навчання.

Типова освітня програма може бути частиною наскрізної освітньої програми школи, яка може поєднувати кілька підрівнів початкової мистецької освіти.

Типова освітня програма визначає види навчальних занять, форми та засоби поточного і підсумкового контролю та рекомендації щодо їх проведення, а також загальні підходи до оцінювання рівня досягнення учнями обов'язкових результатів навчання. Власна освітня програма мистецької школи з інструментальних класів конкретизує зазначені позиції з урахуванням регіональних особливостей та потреб і можливостей учнів. Складником освітньої програми мистецької школи є навчальний план, який складається на весь строк навчання за програмою та містить усі передбачені нею освітні компоненти з можливістю реалізувати варіативність змісту освіти.

Мета типової освітньої програми – узагальнення та систематизація нормативного змісту навчання в логічній послідовності для досягнення учнями визначених нормативних результатів навчання шляхом застосування комплексу музично-педагогічних методів, підходів та інструментів.

Типова освітня програма побудована із врахуванням таких **принципів**:

- узгодження цілей, змісту і очікуваних результатів;
- доступності та практичної спрямованості змісту навчання;
- наступності і перспективності навчання;
- логічної послідовності опанування змісту і достатності обсягу навчання та освітніх компонентів для набуття учнями нормативних результатів навчання;
- надання можливості для адаптації до індивідуальних особливостей, потреб та інтересів учнів.

Мета опанування нормативного змісту програми – формування в учнів початкових теоретичних, теоретико-практичних, практичних, виконавських компетентностей з музично-інструментального мистецтва, розвиток музикальності, естетичного сприйняття та позитивного ставлення до різних видів мистецтва через долучення до кращих зразків національної та світової мистецької, зокрема музичної, спадщини, виявлення та створення умов для розвитку творчих здібностей учнів з раннього віку, мотивування до продовження здобуття музичної освіти.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- формування та розвиток музично-образного мислення, естетичного смаку, навичок сприйняття музики, здатності міркувати про неї у взаємозв'язку з іншими видами мистецтв;
- опанування техніки виконання (відтворення) музичних творів шляхом гри на музичному інструменті, практичне засвоєння засобів музичної виразності для їх усвідомленого застосування під час виконання музичних творів відповідної складності;
- формування навичок емоційного та художньо-образного виконання музичних творів;
- формування здатності до гармонійної взаємодії у творчому колективі під час спільного (колективного) музикування;

- вироблення мотивації до самостійного навчання, творчого розвитку учня/учениці шляхом залучення до вивчення, прослуховування, виконання творів музичного мистецтва;

- формування необхідних компетентностей (знань, умінь, навичок, розуміння, ставлення), що забезпечують можливість продовжувати навчання за освітньою програмою в інструментальних класах базового (середнього) підрівня загально-мистецького або початкового професійного спрямування, або за спорідненим видом мистецтва (театральне мистецтво, сольний спів, музичний театр тощо).

Зміст навчання за типовою освітньою програмою базується на запровадженні сучасної та ефективної системи навчання музичному мистецтву, дитиноцентризмі (людиноцентризмі), що виявляється в можливості врахування та задоволення індивідуальних потреб кожного/-ої учня/учениці в загальному процесі навчання, створенні умов для професійної художньо-творчої самореалізації особистості учня/учениці, модернізації змісту початкової мистецької освіти і розширення функцій мистецьких шкіл, а також академічних свобод учасників освітнього процесу.

Нормативний строк навчання за типовою освітньою програмою становить 4 роки для учнів, які розпочали навчання у 6-7 років (перший клас початкової загальноосвітньої школи). Діти, яким на 1 вересня поточного навчального року не виповнилося шести років, можуть розпочати здобуття початкової мистецької освіти цього ж навчального року за заявою батьків (інших законних представників). Особи з особливими освітніми потребами можуть розпочинати здобуття початкової музично-інструментальної освіти елементарного підрівня за цією типовою освітньою програмою з будь-якого віку.

Тривалість опанування типової освітньої програми учнями з числа осіб з особливими освітніми потребами визначається індивідуальним темпом набуття відповідних компетентностей та може бути збільшеною.

Основною формою здобуття початкової мистецької освіти за цією типовою освітньою програмою є очна форма. Враховуючи можливості та потреби учнів, у тому числі з числа осіб з особливими освітніми потребами, допускається організація навчання за іншими формами навчання домашньою, дистанційною або екстернатною.

Вимоги до осіб, які можуть розпочинати навчання за типовою освітньою програмою. Розпочати навчання за освітньою програмою початкової мистецької освіти з музично-інструментального мистецтва на елементарному підрівні може особа будь-якого віку, яка при вступі демонструє виконання (спів) пісні за власним вибором, повторює за екзаменатором нескладний ритм та мелодію. Власною освітньою програмою мистецької школи можуть конкретизуватися ці або визначатися інші вимоги до вступників.

Загальний мінімальний нормативний обсяг навчального навантаження на одного/одну учня/ученицю на весь строк навчання на елементарному підрівні (4 роки) в класах інструментальної музики становить 840 годин з розрахунку 35 навчальних тижнів на рік:

Роки навчання	Середня кількість навчальних годин на тиждень	Кількість годин протягом навчального року (в середньому 35 тижнів)
на 1 та 2-му роках навчання	5	350
на 3 та 4-му роках навчання	7	490
Загальний обсяг навчального навантаження на одного/одну учня/ученицю на весь строк навчання за типовою освітньою програмою(4 роки)		840

Основною формою організації освітнього процесу є урок індивідуальний або груповий.

У межах уроку або в позаурочний час рекомендовано використовувати різні форми і методи навчання – мистецькі проекти, сюжетно-рольові ігри, інсценізації, уроки-семінари, інтерактивні уроки, інтегровані уроки, екскурсії, віртуальні подорожі, квести, перегляд (наживо чи в запису) вистав, виставок, відвідування концертів тощо.

Форми організації освітнього процесу можуть бути уточнені та розширені у змісті окремих навчальних дисциплін та не повинні бути перешкодою до виконання вимог до навчальних результатів, визначених типовою освітньою програмою (стандартом). Форми і методи навчання викладач обирає самостійно, враховуючи конкретні умови роботи і забезпечуючи водночас набуття учнями компетентностей, визначених навчальними програмами з окремих навчальних дисциплін.

Наповнюваність груп для проведення групових занять з навчальних дисциплін становить:

«Музична грамота та практичне музикування» – 8-10 учнів

«Бесіди про мистецтво» – 12-15 учнів;

«Інструментальний ансамбль» – залежно від складу від 2 до 12 учнів;

«Оркестр» (групи оркестру) – відповідно до складу в середньому 6 учнів;

«Хор» (групи хору) – 12-15 учнів.

У разі неможливості сформувати групу у зв'язку з недостатністю або перевищенням відносно зазначених нормативів контингенту учнів, допускається відхилення по наповнюваності груп у той чи інший бік не більше як на 20 % (окрім груп з вивчення навчальної дисципліни «Музична грамота та практичне музикування»). У разі значного перевищення контингенту (понад 20 %) поділ на групи загальної кількості учнів відповідного року навчання здійснюється відповідно до менших значень.

Контроль і оцінювання навчальних досягнень учнів здійснюються на основі систематичного відстеження їхнього індивідуального розвитку у процесі навчання. Мета контролю полягає у пошуку ефективних шляхів

досягнення навчальних результатів кожного/кожної учня/учениці. При оцінюванні особистих досягнень учнів шкільного віку **заборонено** порівнювати їх з досягненнями інших учнів. Виставлення оцінок у балах учням шкільного віку на першому або другому роках навчання не передбачено.

Упродовж навчання на елементарному підрівні початкової мистецької освіти учні шкільного віку за сприяння викладачів опановують способи самоконтролю, саморефлексії і самооцінювання, що сприяє вихованню відповідальності, розвитку інтересу, своєчасному виявленню прогалин у знаннях, уміннях, навичках, розумінні, ставленні та їх корекції.

Завдання оцінювання на елементарному підрівні початкової мистецької освіти – розкрити потенціал кожного/кожної учня/учениці, підтримувати та надихати його/її до подальшого навчання та музикування. Вимоги до очікуваних результатів навчання та компетентностей учнів використовуються для організації постійного спостереження за навчальним поступом. Оцінювання навчальних досягнень здійснюється не за одиничні завдання, а за прогрес у опануванні дисципліни в цілому. Досягнення учня/учениці оцінюються відносно його/її навчального прогресу, а не за результатами порівняння його/її досягнень, складності опанованого репертуару тощо з досягненнями іншого/іншої учня/учениці.

Для оцінювання рівня навчальних досягнень учнів (нормативних результатів навчання) застосовуються форми поточного та підсумкового контролю.

Поточний контроль відбувається протягом навчального року за підсумками роботи під час навчальних занять у формі опитувань або прослуховувань (модульних та семестрових). Поточний контроль здійснюється з метою оперативного моніторингу результативності навчання учня/учениці та коригування педагогічних прийомів і методів, що застосовує до нього/неї викладач.

Підсумковий контроль здійснюється по завершенню кожного року навчання у формі річного комплексного контрольного заходу, який включає результати навчання за всіма компонентами, передбаченими освітньою програмою, в межах визначених навчальними програмами дисциплін обов'язкових результатів навчання.

Наприкінці четвертого року навчання проводиться підсумковий контроль за освітніми компонентами:

1. «Музичний інструмент» – у формі іспиту.
2. «Музична грамота та практичне музикування» і «Бесіди про мистецтво» – у формі комплексного іспиту-співбесіди з виконанням творчого завдання;
3. «Хор» / «Оркестр» / «Ансамбль» – у формі публічного колективного виступу.

За результатами підсумкового контролю на четвертому році навчання у разі демонстрування учнем/ученицею результатів навчання, передбачених власною освітньою програмою мистецької школи, йому/їй видається свідоцтво про початкову мистецьку освіту елементарного підрівня. Якщо власною освітньою програмою мистецької школи встановлені вищі, ніж нормативні,

результати навчання (у разі збільшення кількості годин на вивчення окремих дисциплін), випускний отримує свідоцтво за результатами виконання всіх вимог цієї освітньої програми.

Для оцінювання міри досягнення учнями результатів навчання елементарного підрівня початкової мистецької освіти застосовується:

вербальне (формувальне) оцінювання, яке передбачає діагностику досягнутих результатів та надання вербальної (усної та письмової) характеристики;

бальне оцінювання, яке передбачає виставлення балів (оцінок) у цифровому (числовому) виразі.

Бальне оцінювання для учнів шкільного віку на першому і другому роках навчання не застосовується.

Бальне оцінювання передбачає поділ досягнутих результатів на 4 рівня:

1. Початковий (1-3 бали)
2. Середній (4-6 бали)
3. Достатній (7-9 балів)
4. Високий (10-12 балів).

Форми, види, зміст та строки проведення поточного та підсумкового контролю навчальних досягнень учнів конкретизуються в типових та робочих навчальних програмах дисциплін.

Оцінювання на четвертому році навчання передбачає зіставлення навчальних досягнень учнів з конкретними очікуваними результатами навчання, визначеними власною освітньою програмою мистецької школи та навчальними програмами дисциплін.

Учні, які в повному обсязі виконали вимоги до результатів навчання, визначених власною освітньою програмою мистецької школи можуть бути рекомендованими до навчання на наступному підрівні за загально-мистецьким або початковим професійним спрямуванням.

Для забезпечення навчальних результатів учнів за освітньою програмою мистецькі школи комплектуються необхідними *обов'язковими засобами, навчальним обладнанням та іншими ресурсами* відповідно до профілю та напрямку роботи за нормативами згідно з Нормативами матеріально-технічного забезпечення мистецьких шкіл, затверджених наказом Міністерства культури України від 19.06.2014 № 475 (зі змінами). Цей перелік може бути доповнений залежно від потреб мистецької школи.

II. Нормативні результати та зміст (цілі) навчання

Опанування нормативного змісту навчання за типовою освітньою програмою передбачає досягнення таких обов'язкових результатів навчання:

Вид компетентності	Зміст (цілі) навчання	Очікувані результати навчання
1. Загальна інтегрована компетентність	Самостійне опанування нескладного	Самостійно виконує навчальні завдання, у тому числі самостійно розбирає та вчить програмні

	<p>навчального матеріалу. Об'єктивне самооцінювання та самостійний пошук інформації. Здатність до подальшого навчання мистецтву та мистецьких практик.</p>	<p>музичні твори. Об'єктивно оцінює результати своєї навчальної діяльності. З розумінням ставиться до зауважень стосовно свого навчання. Використовує для самоосвіти різні джерела інформації (наприклад, самостійно вибирає для вивчення твір). Готовий до продовження навчання за фахом за освітньою програмою з музичного мистецтва базового (середнього) підрівня початкової мистецької освіти загально-мистецького або початкового професійного спрямування або за освітніми програмами споріднених мистецтв.</p>
2. Мистецько-теоретична компетентність	<p>Знання та розуміння поняття «мистецтво», видів та жанрів мистецтв, основних естетичних категорій, різновидів творів мистецтва. Знання і здатність до розуміння проявів культурного розмаїття. Здатність до спілкування на теми мистецтва державною мовою.</p>	<p>Демонструє розуміння, поняття «мистецтво», основних естетичних категорій. Висловлює особисте ставлення до творів мистецтва та пояснює його. Називає види мистецтв та жанри мистецьких творів. Виявляє розуміння культурного розмаїття та розпізнає в межах навчальної програми зразки творів народного мистецтва. Проявляє любов до українського (музичного) мистецтва. Спілкується в групі, колективі, з викладачем (концертмейстером) державною мовою.</p>
3. Теоретично - практична компетентність в музичному мистецтві	<p>Види та жанри музичного мистецтва / народного музичного мистецтва, різновиди, форми музичних творів, засоби музичної</p>	<p>Називає види та жанри музичного мистецтва / народного музичного мистецтва. Демонструє знання нотної грамоти, називає та застосовує в практичній роботі октави, знаки альтерації, скрипковий та басовий ключі, розміри, основні лади, ритм, метр, тональності.</p>

	<p>виразності, їх характерні риси, відмінності.</p> <p>Музична грамота (усно та письмово):</p> <ul style="list-style-type: none"> - графічна фіксація елементів музичної мови; - музично-ігрова та рухова діяльність; - виховання метроритмічного відчуття; - настроювання інтонаційно-мелодичного слуху; - аналіз музичних творів; - практичне музикування; - імпровізаційно-творча діяльність. <p>Інтонування голосом. Написання одноголосного музичного диктанту, читання нот з листа, підбір на слух.</p>	<p>Розрізняє основні градації динаміки, назви та позначення динамічних відтінків.</p> <p>Чисто інтонуює голосом.</p> <p>Розрізняє темпи, їх назви та позначення.</p> <p>Демонструє знання основних елементів музичної мови (мотив, фраза, речення, період), знає форми побудови музичних творів (двочастинної, простої тричастинної, варіації) каданс.</p> <p>Знає основні гармонічні функції тональності.</p> <p>Читає ноти з листа (спираючись на аналіз музичного тексту) нескладні твори (2-3 року навчання).</p> <p>Підбирає по слуху знайомі мелодії українських народних пісень.</p> <p>Записує одноголосний музичний диктант на 4 такти.</p> <p>Розуміє та використовує в навчанні професійну музичну термінологію державною мовою.</p>
<p>4. Музично-виконавська компетентність</p>	<p>Формування ігрового апарату, знання основних засобів звуковидобування.</p> <p>Гра на інструменті в межах, передбачених навчальною програмою з фаху (основні аплікатурні формули, поняття про динамічну шкалу та її відтворення на інструменті,</p>	<p>Під час гри на інструменті демонструє добре організований та відповідно розвинений ігровий апарат.</p> <p>Володіє культурою звуковидобування/звукоутворення на основі постійного слухового контролю.</p> <p>Відтворює характер та художній образ музичного твору із застосуванням визначених засобів музичної виразності (динаміка, темп тощо), як елементів музичної мови. Демонструє володіння належним рівнем виконавської техніки.</p> <p>Виконує програмні твори</p>

	розвиток музичного слуху, інтонування на інструменті тощо). Відтворення програмних мистецьких творів з відповідним ступенем емоційності та музикальності.	відповідно до своїх здібностей.
5. Компетентність колективної взаємодії в мистецтві	Виконання програмних творів в ансамблі, хорі (оркестрі). Усвідомлення ролі та відповідальності кожного учасника колективу в досягненні спільного результату.	Грає в інструментальному ансамблі з учнями свого або інших фахів та/або хорі. Узгоджує та координує власні виконавські дії з іншими учасниками ансамблю. Виконує твори у хоровому колективі та/або оркестрі (ансамблі). Демонструє розуміння своєї ролі в виконавському колективі та відповідальності за спільний результат виконання.
6. Компетентність з публічного музичного виступу	Культура публічного мистецького виступу, охайний зовнішній вигляд, настрої. Сміливість та готовність виступати перед аудиторією.	Грає з настроєм. Не боїться виступати перед аудиторією. Не втрачає сценічної витримки, не зупиняється, не забуває нотний текст. У випадку помилки не губиться, продовжує виступ, не втрачає контролю над ситуацією. Має гарний зовнішній сценічний вигляд.

Конкретні очікувані результати навчання учнів за окремими освітніми компонентами визначаються навчальними програмами дисциплін.

III. Перелік освітніх компонентів: нормативний зміст освіти.

Нормативний зміст типової освітньої програми елементарного підрівня з музичного мистецтва, інструментальні класи складається з інваріантного та варіативного складників, які є однаково обов'язковими для включення до програми навчання учня/учениці і становлять єдиний комплекс освітніх компонентів, опанування яких забезпечує досягнення нормативних

результатів навчання. Власна освітня програма мистецької школи, у якій вилучено будь-який з визначених нижче освітніх компонентів або скорочено обсяг навчального навантаження, передбаченого для їх опанування, визнається такою, що не відповідає типовій освітній програмі (стандарту).

Інваріантний складник змісту початкової освіти елементарного підрівня – це мінімальний нормативний складник, який не може бути меншим встановленого обсягу і повинен охоплювати весь спектр освітніх компонентів, визначених типовою освітньою програмою.

Варіативний складник спрямований на забезпечення індивідуального підходу, в т. ч. індивідуального темпу здобуття освіти, поглиблення фахових компетентностей, забезпечення права вибору освітніх компонентів відповідно до інтересів та потреб учня/учениці та використовується для:

- запровадження факультативів, навчальних дисциплін за вибором, що розширюють компетентності за обраним учнем/ученицею фахом, або з інших інструментів, видів мистецтва тощо. У такому випадку зміст варіативного складника формується з навчальних дисциплін, факультативів, видів діяльності за вибором учня/учениці та викладача, враховуючи можливості відповідної мистецької школи;

- підсилення навчальних дисциплін інваріантного складника;

- репетицій, підготовки до конкурсів, інших публічних виступів, створення концертних програм тощо.

Розподіл годин варіативного складника здійснюється щороку педагогічною радою мистецької школи і відображається в робочому навчальному плані. Рішення про такий розподіл приймається з урахуванням профільного спрямування, кадрового забезпечення, матеріально-технічної бази школи, а також бажання учнів.

Варіативність змісту початкової музичної освіти елементарного підрівня реалізується також через запровадження в навчальних програмах дисциплін резервного часу, що створює простір для забезпечення умов щодо здобуття сучасної, доступної та якісної освіти відповідно до вимог суспільства, запитів особистості з урахуванням психофізичного розвитку учня/учениці та допустимого навантаження для різних вікових категорій.

Для елементарного підрівня початкової музичної освіти, інструментальні класи є обов'язковими такі освітні компоненти:

Назва освітнього компонента	Мінімальний обсяг навчального навантаження на одного/одну учня/ученицю на весь строк навчання, годин*
<i>Інваріантний складник</i>	
Музичний інструмент, усього	210
Музична грамота та практичне музикування, усього	140
Бесіди про мистецтво, усього (на 3 та 4-му роках навчання)	70

Хор / інструментальний ансамбль (колективне музикування), усього	210
Варіативний складник, усього	210
Загальний обсяг навчального навантаження на одного/одну учня/ученицю на весь строк навчання за освітньою програмою (4 роки) за стандартом, усього (та середня кількість годин тижневого навантаження)	840
на 1 та 2-му роках навчання	350 (5)
на 3 та 4-му роках навчання	490 (7)

* Установлена кількість навчальних годин розрахована на кожного учня/ученицю, який/яка навчається за освітньою програмою і становить мінімальний обсяг, необхідний для опанування змісту освіти, визначеного типовою освітньою програмою, зменшення якого не допускається.

Кількість годин навчального навантаження, визначених власною освітньою програмою мистецької школи, є основою для розрахунку концертмейстерських годин, які плануються згідно з потребами освітнього процесу для уроків з навчальних дисциплін «Музичний інструмент» (окрім музичних інструментів: фортепіано, арфа, синтезатор, бандура, баян, акордеон, гітара), «Хор», «Інструментальний ансамбль (оркестр)» (для кожної групи), відповідних дисциплін та форм роботи, передбачених варіативним складником.

Кількість концертмейстерських годин для забезпечення освітнього процесу визначається з розрахунку:

не більше 100 % годин аудиторних індивідуальних занять (уроків), передбачених робочим навчальним планом (на кожного/кожну учня/ученицю) та у випадках, передбачених навчальною програмою;

не більше 100 % годин аудиторних групових занять (уроків), передбачених робочим навчальним планом (на кожну групу учнів);

не більше 100 % годин, передбачених для зведених репетицій хору/оркестру;

не більше 100 % годин, передбачених для вивчення навчальних дисциплін варіативного складника: другий музичний інструмент, ритміка, інструментальний ансамбль (для учнів класу фортепіано а також тих, хто як форму колективного музикування обрав «Хор»), постановка концертних номерів, сольний спів, танець.

Планування та організація освітнього процесу.

Нормативний зміст типової освітньої програми конкретизується у власній освітній програмі мистецької школи та розміщеному в ній навчальному плані, який деталізує зміст і структуру освітнього процесу.

У навчальному плані зазначаються дисципліни, викладання яких потребує супроводу концертмейстера та зазначаються особливості розрахунку навчального навантаження.

На основі навчального плану мистецькі школи складають на кожен

навчальний рік робочий навчальний план, який є підставою для розрахунку кількості педагогічних (викладацьких та концертмейстерських) годин і ставок, необхідних для виконання власної освітньої програми мистецької школи. Логічна послідовність вивчення та конкретний зміст освітніх компонентів розкривається у навчальних програмах відповідних навчальних дисциплін.

Повноцінність початкової музичної освіти елементарного підрівня забезпечується реалізацією нормативного змісту та обсягу навчального навантаження, передбаченого цією типовою освітньою програмою.

Планування та організація освітнього процесу за робочим навчальним планом має працювати на створення максимально сприятливого середовища для учнів з урахуванням їх віку, рівня психофізіологічного розвитку та з дотриманням санітарних норм.

При складенні розкладу занять (уроків) для учнів з числа дітей 6-7 років або осіб з особливими потребами рекомендується рівномірно розподіляти навчальне навантаження кожного/кожної учня/учениці протягом тижня з розрахунку не більше 2-3 заняття (уроки) на день.

Для більш ефективного опанування навчальних дисциплін інваріантного складника проведення індивідуальних занять (уроків) має плануватися двічі на тиждень по 0,5 академічної години, якщо навчальне навантаження дисципліни планується обсягом 1 година на тиждень або 0,75 години, якщо навчальне навантаження з дисципліни планується обсягом 1,5 години на тиждень.

Навчальна дисципліна «Бесіди про мистецтво» є загальною інтегрованою дисципліною і поділ на групи для її вивчення може відбуватися без урахування фаху учня/учениці.

Усі учні початкової музичної освіти елементарного підрівня повинні набути передбачені освітньою програмою компетентності колективного музикування в межах однієї з навчальних дисциплін:

«Інструментальний ансамбль (оркестр)» – для учнів, фахом яких є один з оркестрових інструментів, або

«Хор».

У межах вивчення навчальної дисципліни «Інструментальний ансамбль (оркестр)» планування освітнього процесу для учнів, фахом яких є оркестрові інструменти, може відбуватися у формі гри в сталому ансамблі / гри в ансамблях, різних за складом / гри в оркестрі (за наявності). Вибір форми колективного музикування здійснюється за бажанням учня/учениці та/або за рекомендацією викладача.

При обранні форми «гра в ансамблях, різних за складом» та/або «гра в оркестрі» розподіл годин, передбачених для вивчення навчальної дисципліни «Інструментальний ансамбль (оркестр)», здійснюється шляхом поділу навчальної дисципліни на модулі, які реалізуються протягом усього строку навчання. Навчання з використанням таких форм може тривати різні періоди: півроку, рік, півтора року, два роки (залежно від поставлених навчальних завдань). При цьому кожен модуль може відповідати одному складу ансамблю.

Учні, фахом яких є фортепіано, а також інші учні першого року

навчання вивчають навчальну дисципліну «Хор (вокальний ансамбль)». Інші учні за бажанням можуть продовжувати вивчення навчальної дисципліни «Хор» на другому-четвертому роках навчання за умови вивчення ними навчальної дисципліни «Інструментальний ансамбль» в рамках варіативного складника.

Рішення про розподіл учнів на групи колективного музикування приймається колегіально викладачами дисциплін з фаху, «Інструментального ансамблю (оркестру)» та «Хору» з урахуванням бажання, інтересів учнів та можливостей мистецької школи.

Рекомендації щодо планування вивчення навчальних дисциплін в межах варіативного складника.

Розподіл годин, передбачених для реалізації варіативного складника типової освітньої програми на першому та другому роках навчання здійснюється залежно від поставлених викладачем педагогічних цілей та підходів мистецької школи до організації освітнього процесу в наступний спосіб:

1) Запровадження факультативів, навчальних дисциплін за вибором, що розширюють компетентності за обраним учнем/ученицею фахом, або з інших інструментів або видів мистецтва тощо.

Зокрема, рекомендованими факультативами, навчальними дисциплінами за вибором є: другий музичний інструмент, читання нот з листа, ритміка, основи імпровізації, інструментальний ансамбль (для учнів класу фортепіано а також тих, хто як форму колективного музикування обрав «Хор»), практикум з календарних обрядів українського народу та народів України і світу, постановка концертних номерів, сольний спів (для класу бандури – особливо рекомендовано), образотворча композиція, ліплення, сценічна мова, танець тощо.

У разі застосування цього способу розподілу варіативного складника педагогічна рада може передбачати таку ж саму кількість годин, яка передбачається для фаху, на вивчення іншого музичного інструменту, утворюючи інститут партнерства між викладачами з різних інструментів, що позитивно впливатиме на обсяг їх педагогічного навантаження та створення додаткових учнівських виконавських колективів.

2) Планування 0,5 або 1 години варіативного складника для підсилення навчальних дисциплін інваріантного складника, наприклад «Музичний інструмент» здійснюється у разі:

- значного відставання учня/учениці від планових показників навчальних досягнень з цієї дисципліни (критично низького темпу засвоєння навчального матеріалу), виявлених за результатами поточного контролю:

- виявлення у учня/учениці особливих музичних здібностей, що передбачає необхідність опанування ним/нею більш складного навчального матеріалу та формування ширших компетентностей, ніж передбачені типовою навчальною програмою.

3) Планування не більше 1 години (щотижнево або сукупно раз на місяць чи на півроку) на проведення репетицій (у тому числі зведених), підготовки до конкурсів, інших публічних виступів, створення концертних

програм тощо.

При розподілі обсягу навчального навантаження на цілі, зазначені в цьому пункті, необхідно враховувати, що загальний відведений обсяг може бути теж поділений на частини за видами діяльності.

Розподіл годин варіативного складника на третьому-четвертому роках навчання може здійснюватися у вище вказаному порядку.

Увесь перерозподіл годин фіксується в робочому навчальному плані, який щорічно затверджується директором мистецької школи. Для цього всі навчальні дисципліни варіативного складника конкретизуються в лівому стовпці «Навчальні дисципліни» з визначенням відповідної кількості годин на їх вивчення. Якщо години варіативного складника розподіляються для підсилення навчальної дисципліни інваріантного складника, то ці години додаються до нормативної кількості годин, передбачених навчальним планом для відповідної дисципліни. Якщо певний обсяг навчального навантаження спрямовується на репетиції, підготовку до конкурсів тощо і планується сукупно (раз на місяць чи на півроку), то цей обсяг вказується в крайньому правому стовпці навчального плану «Усього годин».

IV. Інструменти системи внутрішнього забезпечення якості елементарного підрівня початкової мистецької освіти.

Завдання системи внутрішнього забезпечення якості освіти початкової мистецької освіти елементарного підрівня передбачають у мистецьких школах здійснення таких процедур і заходів:

- удосконалення освітньої діяльності, що сприяє зростанню позитивного іміджу школи;
- оновлення методичної бази освітньої діяльності шляхом здійснення моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм, у тому числі наскрізних, навчальних програм дисциплін, критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів, засобів оцінювання та методів демонстрування результатів навчання, навчально-методичних матеріалів, бібліотечних фондів мистецької школи;
- контроль за виконанням навчальних планів власної освітньої програми мистецької школи, якістю знань, умінь і навичок учнів, розробка рекомендацій щодо їх удосконалення;
- щорічне оцінювання освітнього процесу за кожною навчальною дисципліною учнями, їхніми батьками або іншими законними представниками за результатами добровільного опитування;
- збереження, а при можливості, збільшення контингенту учнів;
- створення необхідних умов для підвищення фахового кваліфікаційного рівня педагогічних працівників;
- забезпечення наявності необхідних ресурсів та інформаційних систем для ефективного управління та організації освітнього процесу за освітньою програмою;
- забезпечення публічного висвітлення інформації про освітню діяльність мистецької школи;

- моніторинг та оптимізація соціально-психологічного середовища мистецької школи (контроль та поточне коригування взаємодії викладача й учня в організації і забезпеченні освітнього процесу);

- створення ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату у навчально-методичних, наукових працях працівників мистецьких шкіл та учнів;

- інших процедур і заходів.

Вимоги до системи внутрішнього забезпечення якості початкової мистецької освіти складаються з наступних компонентів:

Кадрове забезпечення освітньої діяльності. В основу формування системи підбору педагогічних кадрів у мистецьких школах покладено наступні критерії: професіоналізм, відповідна фахова освіта, наявність педагогічних та творчих здібностей, внутрішня потреба до вдосконалення своєї фахової компетентності, високі моральні якості та професійна етика.

Посаду викладача, концертмейстера може обіймати особа, яка має фахову передвищу (середню спеціальну) музичну освіту або вищу музичну освіту, належний рівень професійної підготовки, відповідну педагогічну кваліфікацію, яка здатна забезпечити результативність та якість своєї роботи, фізичний та психічний стан здоров'я якої дозволяє виконувати професійні обов'язки в закладі.

Навчально-методичне забезпечення. Наявність комплексу методичних матеріалів, необхідних для провадження освітнього процесу: освітньої (освітніх) програми (програм), навчального плану, робочих навчальних планів, навчальних програм, робочих навчальних програм викладачів, репертуарних списків, тощо, які відповідають змісту освітньої програми, підручників, навчальних, навчально-методичних посібників, авторських методичних розробок, методичних рекомендацій, індивідуальних завдань, збірників ситуаційних завдань (кейсів), комп'ютерних презентацій, ілюстративних матеріалів, фоно- та відеохрестоматій, довідкової та іншої навчальної літератури відповідно до змісту навчальних програм, комплексів для проведення контрольних заходів (для теоретичних дисциплін) та методик і критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів.

Матеріально-технічне забезпечення. Наявність відповідних приміщень (навчального корпусу) для провадження освітнього процесу з необхідним набором основних технічних засобів, музичних інструментів, обладнаних класів (аудиторій) для колективного музикування, приміщень для педагогічних працівників, службових та допоміжних приміщень, які забезпечені навчальними та офісними меблями, комп'ютерною технікою, музичними інструментами, обладнанням та програмним забезпеченням, використання яких передбачають навчальні дисципліни, а також підсобні (санітарно-побутові) приміщення та засоби.

Якість проведення навчальних занять. Здійснення моніторингу навчально-методичного рівня проведення викладачем навчальних занять, аналіз ефективності використання існуючих та впровадження в освітній процес різноманітних сучасних художньо-педагогічних методів, підходів та інструментів.

Виконання норм законодавства щодо ведення освітнього процесу державною мовою. Упровадження в межах своїх повноважень виконання актів законодавства щодо всебічного розвитку та функціонування української мови як державної під час освітнього процесу, забезпечення ведення документації, оформлення наочності, організації та проведення творчих заходів, урочистостей, оформлення класів написами державною мовою у мистецьких школах.

Моніторинг досягнення учнями результатів навчання (компетентностей) – безперервне відстеження результатів навчання учнів, їх прогнозування та коригування на їх основі педагогічних методів і прийомів для засвоєння учнями компетентностей, необхідних для досягнення навчальної мети.

Моніторингові дослідження навчальних досягнень учнів на шкільному рівні проводяться шляхом поточного та підсумкового контролю якості засвоєння знань, рекомендаціями щодо їх проведення та передбачають збирання первинних даних, аналіз і оцінку досягнень учнями результатів навчання (компетентностей), формування і ведення бази даних, завдань, тестів, виступів, іншого інструментарію для оцінки якості освітньої діяльності мистецьких шкіл та (або) якості початкової мистецької освіти та визначення якості та ефективності роботи педагогічних працівників.

Аналіз результатів моніторингу дає можливість відстежувати стан реалізації цілей початкової мистецької освіти елементарного підрівня, вчасно приймати необхідні педагогічні рішення стосовно опанування нормативного змісту та підвищення якості надання освітніх послуг мистецькою школою.

Моніторинг відвідування учнями навчальних занять, передбачених навчальним планом та завершення повного курсу навчання – система заходів контролю за відвідуванням учнями навчальних занять, виконанням навчальних планів та освітньої програми початкової мистецької освіти елементарного підрівня із застосуванням різноманітних методів і форм підвищення мотивації учнів до навчання, що проводиться з метою забезпечення конституційного права громадян на здобуття та завершення повного курсу навчання в мистецькій школі.

Мистецькі школи оприлюднюють свою освітню програму та навчальний план на власному веб-сайті (у разі його відсутності – на веб-сайті їх засновників або органів управління).

Генеральний директор
Директорату мистецької освіти

Т. КОЛОС